
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

סוגיות פילוסופיות על החיים ומה שבתוכם: משמעות, אושר וערך -
15177

תאריך עדכון אחרון 20-08-2018

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: פילוסופיה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2020

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: רחובות

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר שמעון אזולאי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: shimon.azulay@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס:

תאור כללי של הקורס:

שאלת בחינת החיים ובחירת הנתיב לחיים הראויים מלווה את הפילוסופיה והתרבות מראשיתם. סביב שאלה זו מתרכזים מושגים שונים ושאלות שונות אשר לכולם מטען פילוסופי עשיר: שאלת האושר ומובנו, שאלת האפשרות לקיומם של חיים בעלי משמעות, מעמד המוות והיחס לסופיות האנושית, שאלת ערך החיים ועוד. פעמים רבות שאלות ומושגים אלו עטופים בבלבול אינטלקטואלי ואף מוסרי. מטרת הקורס היא להציב מושגים אלו במרכז הדיון, להבהיר את מהותם ואת משמעותם בשדה הרחב יותר של החברה, התרבות וההיסטוריה.

שאלות אלו זכו וזוכות להתייחסות ומענה ממגוון נקודות מבט: דתית, מדעית, אומנותית. הקורס מבקש להציע את נקודת המבט הפילוסופית לשאלות אלו, ואת גלגוליהן לאור ההיסטוריה של הפילוסופיה. לפיכך, הוא מזמן מפגש עם הוגים מתקופות שונות - החל מסוקרטס, אפלטון ואריסטו וכלה בהוגים בני זמננו. במקביל, הוא מזמן מפגש עם ההקשר התרבותי-היסטורי-חברתי בו הם נטועים.

אולם, מעבר לניתוח הפילוסופי על שלל מרכיביו, הנחת היסוד של הקורס היא שהשאלות הגדולות של הפילוסופיה והתשובות המרכזיות של ההוגים לשאלות אלו ממשיכות להדהד גם היום בתרבות ובתודעת היומיום. חלק מרכזי מן הקורס הינו לחשוף הדהוד זה ולהעמיד אותו לבחינה ודיון.

את הקורס נתחיל באפיונה של נקודת המבט הייחודית של הפילוסופיה על האדם והעולם, אחר-כך נפנה לאחד הדמויות הפילוסופיות החשובות ביותר ולסיפור חייו הטראגי בכדי ללמוד מעט על החיים, ערכם והאידיאל המנחה אותם. זהו כמובן סוקרטס. סיפורו יאפשר לנו גם לבחון את שאלת ההתאבדות על שלל גווניה ואת הדהוד ערך החיים בהיסטוריה המערבית ובחברה בת-ימינו, כולל בעיות מעשיות שהיא מזמנת. מכאן נעבור לבחון את שאלת המוות וננסה להפריך כמה מן הדעות הקדומות שנקשרו בו ובאימה הטמונה בו.

בחלק הרביעי של הקורס נבחן את שאלת האושר ואת המרכזיות שלה בתרבות. בין השאר, נבחן את תשובותיה של המסורת הפילוסופית לשאלה זו ואף ננסה להציע תשובה עדכנית לשאלה. מכאן נעבור לשאלת יסוד והיא שאלת משמעות החיים. זהו חלק מרכזי בקורס. כאן ננסה לבחון את התשובות המרכזיות לשאלה זו ואת העידן המודרני והפוסט-מודרני לאורה של שאלה זו. בסופו של דבר, ננסה להציע תשובה לשאלה זו ולבחון מספר אספקטים מרכזיים שמכוננים את השאלה ונוכחים בחיינו ללא הפסק.

את הקורס ומושגיו נסכם בשאלה אודות מעמדה של האמת. שאלה זו תתגלה כשאלת מפתח שעשויה להוות מוקד לתשובה לשאר השאלות.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. להכיר את ההתפתחות הפילוסופית-היסטורית של כמה משאלות היסוד של הקיום
2. להכיר וליישם את דרך הניתוח הפילוסופית על שאלות החיים
3. לחשוב

דרישות נוכחות (%) :
85%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

א. מהי פילוסופיה ומה היא מסוגלת לומר לנו על החיים

ב. החיים: מהות וערך

1. בחינת החיים - האידיאל הסוקרטי וגבולותיו

2. ערך החיים - האם התאבדות היא מן האפשר? האם יש גבול לערך החיים? הרהור נוסף בהיסטוריה המערבית - היבטים מעשיים ותיאורטיים

ג. שאלת המוות

1. המטאפיזיקה של המוות: מהו המוות?

2. האם המוות רע לנו?

3. שאלת הנצח: האם היינו רוצים לחיות עד אינסוף?

ד. אושר

1. אידיאל האושר ומעמדו בעידן המודרני - בין תשוקה אישית לציווי חברתי

2. מהו האושר: המסורת הפילוסופית והתשובות שלה

3. האם אושר מן האפשר?

ה. משמעות

1. שאלת המשמעות כשאלה מודרנית: ההיסטוריה של שלוש מאות השנים האחרונות כמעצבת האדם, החברה ומצוקתם

2. תשובות מסורתיות לשאלת המשמעות: בין תאיזם לאקזיסטנציאליזם (בין משמעות קוסמית למשמעות ארצית).

3. האם משמעות היא מן האפשר?

4. אופטימיזם, פסימיזם ובעיית הסבל.

5. מענה לשאלה - המשמעות מהי?

6. משמעות כמנוע המרכזי של החברה, היחיד וההיסטוריה

ו. סיכום: מה בין אמת, משמעות ואושר?

חומר חובה לקריאה:

הערה: קריאת החובה תימסר במהלך הקורס (מתוך הרשימה להלן)

א. מהי פילוסופיה ומה היא מסוגלת לומר לנו על החיים

Nozick, Robert, 1986: *The examined life*, Simon and Schuster, N.Y.

אפלטון, 1999, המדינה (ספר ז') בתוך כתבי אפלטון (כרך שני), תר' יוסף לבס, הוצאת שוקן, ירושלים.

ב. החיים: מהות וערך

1. בחינת החיים - האידיאל הסוקרטי וגבולותיו
2. ערך החיים - האם התאבדות היא מן האפשר? האם יש גבול לערך החיים? הרהור נוסף בהיסטוריה המערבית - היבטים מעשיים ותיאורטיים

קריאה

- אפלטון, 1999: קריטון בתוך כתבי אפלטון (כרך ראשון), תר' יוסף ליבס, הוצאת שוקן, ירושלים.
אפלטון, 2001: חייו ומותו של סוקרטס, תר' שמעון בוזגלו, הוצאת משכל, תל-אביב.
הד, דוד ומוזס בנימין, 1999: החיים הטובים - המימד החסר ברפואה המודרנית - מחשבות של רופא ופילוסוף, הוצאת מ.ל.מ.ב. המכון הלאומי לחקר שרותי הבריאות ומדיניות הבריאות, ישראל.
לוינס, עמנואל, 2001: תשע קריאות תלמודיות, תר' דניאל אפשטיין, הוצאת שוקן, ירושלים.
מזור, לאה (ער'), 1981: החיים מהות וערך, הוצאת מאגנס, ירושלים.
קאמי, אלבר, 1978: המיתוס של סזיפוס, תר' צבי ארד, הוצאת עם עובד, תל-אביב.
Baier, Kurt, 1997: Problems of life and death: A Humanistic perspective, Prometheus books, Amherst, Mass.
Broome, John, 2004: Weighing lives, Oxford university press.
Fackenheim, E, 1982, To mend the world - foundation of future Jewish thought, Schocken books, N.Y

ג. שאלת המוות

1. המטאפיזיקה של המוות: מהו המוות?
2. האם המוות רע לנו?
3. שאלת הנצח: האם היינו רוצים לחיות עד אינסוף?

קריאה

- אפיקורוס, 2008, אמרות יסוד על האושר וההנאות האמיתיות, תר' י. ליברזון, נהר ספרים, ישראל.
אפלטון, 1999: פיידון בתוך כתבי אפלטון (כרך שני), תר' יוסף לבס, הוצאת שוקן, ירושלים.
כשר, אסא (ער'), 1999: משמעות החיים, הוצאת הקיבוץ המאוחד ועמותת יהורז, תל-אביב לוי, זאב, 2008: מחשבות על המוות, הוצאת רסלינג, ישראל.
נייגל, תומס, 2010, שאלות על מוות, תר' רונן ס. צדקה, הוצאת מאגנס, ירושלים.
Choron, Jacques, 1972: Death and the modern man, Collier Books, N.Y.
Edwards, Paul, 1967: Death in the Encyclopedia of philosophy, the Macmillan co. N.Y.

-
- Fischer, John Martin (Ed.), 1993: *The metaphysics of Death*, Stanford university press, Stanford, California.
- Heidegger, Martin, 1962: *Being and Time*, Tr. John Macquarrie and Edward Robinson, Harper and Row Pub. N.Y.
- Levinas, Emmanuel, 1987: *Time and the other*, Tran. Richard A. Cohen, Pittsburgh, PA: Duquesne university press.
- Nagel, Thomas, 1980: *Mortal Questions*, Cambridge university press, Cambridge.
- Williams, Bernard, 1973: *The Makropulos case: reflections on the tedium of immortality*, in *Problems of the self*, Cambridge University Press, Cambridge.

ד. אושר

1. אידיאל האושר ומעמדו בעידן המודרני - בין תשוקה אישית לציווי חברתי
2. מהו האושר: המסורת הפילוסופית והתשובות שלה
3. האם אושר מן האפשר?

קריאה

אריסטו, תשל"ג: אתיקה ניקומאכית, תר' יוסף. ג. ליבס, הוצאת שוקן, ירושלים.
ביילסקי, רפאלה, 2004, מקסם האושר, כרמל, ישראל.

שלנגר, ז'ק, 2000, על החיים הטובים, תר' עידו בסוק, כרמל, ירושלים

Haybron, Dan, "Happiness", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2011 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL &eq;
<<http://plato.stanford.edu/archives/fall2011/entries/happiness/>>.

Nozick, Robert, 1986: *The examined life*, Simon and Schuster, N.Y.

ה. משמעות

1. שאלת המשמעות כשאלה מודרנית: ההיסטוריה של שלוש מאות השנים האחרונות כמעצבת האדם,

-
- החברה ומצוקתם
2. תשובות מסורתיות לשאלת המשמעות: בין תאיזם לאקזיסטנציאליזם (בין משמעות קוסמית למשמעות ארצית).
 3. האם משמעות היא מן האפשר?
 4. אופטימיזם, פסימיזם ובעיית הסבל.
 5. מענה לשאלה – המשמעות מהי?
 6. משמעות כמנוע המרכזי של החברה, היחיד וההיסטוריה

קריאה:

- אזולאי, שמעון, 2010, משמעות החיים, עבודת דוקטור, האוניברסיטה העברית הונת', אקסל, 2008, זלזול ומתן הכרה – לקראת תיאוריה ביקורתית חדשה, תר' איה ברור, הקיבוץ המאוחד, ישראל.
- וולטר, 2006: קנדיד או האופטימיות, תר' דורי מנור, ספרי חמד-ידיעות אחרונות, תל-אביב. ויטגנשטיין, לודוויג, 1994, מאמר לוגי-פילוסופי, תר' עדי צמח, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב.
- טולסטוי, לב, 1997, "מותו של איוואן איליץ'" בתוך איוואן איליץ' ואחרים, תר' פטר קריקסונוב, הוצאת הקיבוץ המאוחד, ישראל, 60-7.
- כשר, אסא (ער'), 1999: משמעות החיים, הוצאת הקיבוץ המאוחד ועמותת יהורז, תל-אביב לוריא, יובל, 2002: בעקבות משמעות החיים – מסע פילוסופי, הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה/ספרית מעריב, ישראל.

Cottingham, John, 2003: *On the meaning of life*, Routledge, N.Y

Eagleton, Terry, 2008: *the meaning of life – a very short introduction*, Oxford university press, Oxford.

Hanfling, Oswald, 1987: *The quest for meaning*, Basil Blackwell, N.Y

Klemke. E. D. (Ed), 2000: *The meaning of life*, Second edition, Oxford university press, Oxford.

Metz, Thaddeus, 2002: *Recent works on the meaning of life in Ethics*, 112(4): 781-814.

Nozick, Robert, 1981: *Philosophical Explanations*, Harvard University Press,

Schopenhauer, Arthur, 1969: *The world as a will and representation*, Tran' E. F. J. Payne, Dover publication, N.Y.

Tolstoy, Leo, 1951: *A Confession, The Gospel in brief and what I believe*, Tr. Aylmer, Maude, Oxford University Press, London.

ו. סיכום: מה בין אמת, משמעות ואושר?

אפלטון, 1999, המדינה (ספר ז') בתוך כתבי אפלטון (כרך שני), תר' יוסף לבס, הוצאת שוקן, ירושלים.

Wiggins, David, 1988: *Truth, invention and the meaning of life in Essays on Moral realism*, Ed. Geoffrey Sayre-McCord, Cornell university Press, Ithaca, N.Y.

Wolf, Susan, 1997: *Happiness and meaning: Two aspects of the good life in Social Philosophy and Policy*, 14: 207-225.

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 95 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 5 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: